

Målnummer:	1361-03	Avdelning:	1
Avgörandedatum:	2003-04-04		
Rubrik:	I mål om utlämnande av allmänna handlingar ingående i ett vid universitet förvarat forskningsmaterial har varken universitetet, vars beslut att vägra utlämnande upphävts av kammarrätt (I), den för forskningsprojektet ansvarige (II) eller person om vilken uppgifter lämnas i materialet (III) ansetts ha rätt att ansöka om resning.		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none">• 11 kap. 11 § regeringsformen (1974:152)• 2 kap. 15 § tryckfrihetsförordningen (1949:105)• 15 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100)• 37 b § förvaltningsprocesslagen (1971:291)		
Rättsfall:	<ul style="list-style-type: none">• RÅ 1981 2:18• RÅ 1983 2:85• RÅ 1984 2:99• RÅ 1984 2:101• RÅ 1988 ref. 59• RÅ 1991 ref. 24• RÅ 1991 not. 431• RÅ 1992 ref. 83• RÅ 1994 not. 230		

REFERAT

L.E. och E.K. begärde var för sig att få ta del av vissa handlingar i ett forskningsmaterial vid Göteborgs universitet. I beslut den 30 augusti respektive den 10 september 2002 avslog universitetet deras begäran med hänvisning till 7 kap. 1 och 13 §§ samt 13 kap. 3 § sekretesslagen (1980:100). L.E. och E.K. överklagade respektive beslut hos Kammarrätten i Göteborg. I dom den 6 februari 2003 förordnade kammarrätten med ändring av universitetets beslut att L.E. skulle få ta del av de begärda handlingarna och att universitetet skulle fastställa de förbehåll som därvid skulle gälla till skydd för enskildas intressen enligt 7 kap. 1, 4, 9 och 13 §§ sekretesslagen. Kammarrätten meddelade samma dag en likalydande dom beträffande E.K.

I.

Göteborgs universitet ansökte om resning i det genom kammarrättens dom avgjorda målet angående L.E. Universitetet begärde även att Regeringsrätten skulle förordna att kammarrättens dom tills vidare inte fick verkställas (inhibition). - Universitetet anförde bl.a. följande. Universitetet bör ha rätt att ansöka om resning trots att det inte har ställning som part i kammarrätten eller rätt att överklaga kammarrättens dom. Vid bedömningen av om universitetet har rätt att ansöka om resning är det viktigt att notera att de motiv som föranlett att myndighet och den skadelidande inte har rätt att överklaga ett beslut om utlämnande av handling, dvs. risken för att inhibitionsmöjligheter missbrukas i förhållningssyfte och att prövningen av en begäran om utlämnande fördröjs på ett för sökanden skadligt sätt, inte föreligger i det aktuella fallet. Universitetet är huvudman för den forskning till vilken de aktuella handlingarna är hänförliga. Forskningen vid universitetet bedrivs inom ramen för de etiska regler som bl.a. finns angivna i den s.k. Helsingforsdeklarationen. Ett utlämnande av de aktuella handlingarna, utan medgivande från de individer som handlingarna berör, innebär ett brott mot de etiska reglerna i Helsingforsdeklarationen. Det vore orimligt om inte universitetet ansågs ha rätt

att ansöka om resning i ett mål som på ett mycket ingripande och påtagligt sätt påverkar förutsättningarna för den forskning som bedrivs vid universitetet och som innebär att universitetets forskning inte kommer att kunna bedrivas i enlighet med internationellt erkända och tillämpade etiska regler. Universitetet har med stöd av de etiska reglerna i Helsingforsdeklarationen förklarat för de individer som ingår i Göteborgsundersökningen samt deras föräldrar att de handlingar som ligger till grund för undersökningen inte kommer att lämnas ut. Det är universitetets skyldighet mot dessa personer, som frivilligt medverkat i det aktuella forskningsprojektet men som nu drabbas av kammarrättsdomen, att ansöka om resning för att få till stånd en ny prövning av målet. Slutligen är risken stor för att förutsättningarna för att bedriva medicinsk forskning vid såväl Göteborgs universitet som vid andra svenska universitet och högskolor kommer att försämrats till följd av domen i kammarrätten. Risken för att känslig information kan komma att lämnas ut till utomstående kommer med stor sannolikhet att verka hämmande på viljan hos människor att ställa upp för forskningen. Sådana medicinska forskningsprojekt som innefattar "försökspersoner" och "forskningsobjekt" i form av människor kommer istället att flytta utomlands och bedrivas i länder som har en mer restriktiv sekretesslagstiftning än den svenska. Det framstår för universitetet som självklart att universitetet, vars framgång till stor del beror på en bred och omfattande forskningsverksamhet, har rätt att ansöka om resning för att försöka rädda kvar i Göteborg och Sverige sådan medicinsk forskning som genom kammarrättens dom riskerar att flytta utomlands.

Regeringsrätten (2003-04-04, Ragnemalm, Lavin, Wennerström, Ersson, Dexe) yttrade: Skälen för Regeringsrättens avgörande. Enligt 2 kap. 15 § tryckfrihetsförordningen och 15 kap. 7 § sekretesslagen kan den som begärt att få ta del av en handling föra talan mot beslut, varigenom denna begäran avslagits eller bifallits med förbehåll som inskränker sökandens rätt att yppa handlingens innehåll eller annars förfoga över den. Annan än sökanden är inte behörig att överklaga beslut rörande utlämnande av allmän handling. Göteborgs universitet har därför inte ägt rätt att i ordinär väg föra talan mot kammarrättens dom.

Den grundläggande frågan i målet är, om universitetet i stället enligt sin ansökan kan få sin talan prövad inom ramen för tillämpning av det extraordinära rättsmedlet resning.

Den fragmentariska regleringen av detta institut i 11 kap. 11 § regeringsformen och 37 b § förvaltningsprocesslagen (1971:291) saknar helt bestämmelser om vem som har rätt att ansöka om resning. Enligt doktrin och praxis gäller som huvudregel, att förutsättningarna för sådan talerätt överensstämmer med dem som uppställts för rätt att överklaga i ordinär väg, dvs. att det angripna beslutet angår klaganden/sökanden och gått honom emot (jfr 33 § förvaltningsprocesslagen). Talerätt tillkommer således i första hand den som varit part i det genom det lagakraftvunna beslutet avgjorda ärendet eller som, utan att inta formlig partsställning, på ett inte alltför obetydligt sätt berörs av beslutets verkningar; beträffande sistnämnda kategori av s.k. intressenter krävs ytterligare att dessa personers intresse i saken på något sätt erkänts av rättsordningen, t.ex. genom bestämmelser om att de skall beredas tillfälle att yttra sig, innan beslut fattas, eller att vid besluts meddelande på annat sätt hänsyn skall tas till av dem företrädde intressen. Det sagda gäller inte endast då beslutet vunnit laga kraft, eftersom överklagandetiden utgått, utan också då sökanden i resningsärendet genom ett uttryckligt författningsstadgande frånkänts överklaganderätt men i och för sig berörs av beslutets verkningar på ett sådant sätt, att han - om författningsstadgandet inte funnits - haft klagorätt.

Regeringsrätten har i linje med det sagda ibland som enda grund för att avvisa en resningsansökan hänvisat till sökandens avsaknad av partsställning i grundärendet (t.ex. RÅ 1991 ref. 24) eller talerätt i ordinär väg (t.ex. RÅ 1994 not. 230). I andra fall har man emellertid tillfogat den reservationen att

sökanden, såvitt framgår av handlingarna, inte heller på annan grund är behörig att ansöka om resning (t.ex. RÅ 1983 2:85 och RÅ 1988 ref. 59), eller att sökanden inte påvisat någon omständighet i övrigt av beskaffenhet att medföra rätt att föra talan om resning i ärendet (t.ex. RÅ 1992 ref. 83). Då det gäller tillämpningen av ett extraordinärt rättsmedel är det naturligt, att Regeringsrätten inte med absolut automatik velat begränsa talerätten till situationer, där sökanden har rätt att angripa beslutet i ordinär väg, utan lämnat en öppning för avvikelser i speciella fall. (Se t.ex. RÅ 1984 2:99, där medlem av bostadsrättsförening i viss situation ansågs ha rätt att ansöka om resning, trots att han saknat rätt att överklaga beslutet, samt Regeringsrättens dom den 4 april 2003 i mål nr 194-2003 ang. ansökan om resning i ett namnärende.)

Vad särskilt gäller ärenden om utlämnande av allmän handling bör framhållas att lagstiftaren på ett otvetydigt sätt prioriterat intresset av att handlingar tillhandahålls - eller, om man så vill, av offentlighetsprincipens effektivitet - framför andra, skyddsvärda enskilda och allmänna intressen. I lagstiftningssammanhang framförda önskemål om att klagorätten borde utvidgas, så att t.ex. intresset av att motverka intrång i personlig integritet eller intresset av en allsidig prejudikatbildning genom ett överklagande kunde bevakas av dem som blir lidande av att en handling utlämnas eller av ett allmänt ombud, har bestämt avvisats (prop. 1975/76:160 s. 203 f. och prop. 1979/80:2 Del A s. 363). Mot denna bakgrund kan det normalt inte bli fråga om att ge företrädare för intressen, som kolliderar med sökandens, möjlighet att resningsvägen få till stånd den överprövning som överklagandereglererna på området förvägrar dem. För att sådan talerätt skall medges måste erfordras mycket speciella skäl, knutna till ett alldeles exceptionellt enskilt fall. (Ett sådant fall skulle kunna vara, att det organ som av domstol förelagts att utlämna en handling hävdar, att det över huvud inte utgör någon myndighet och därför inte omfattas av lagregleringen om allmänna handlingar; jfr RÅ 1984 2:101 och Ragnemalm i FT 1985 s. 116 ff. ang. löntagarfondernas talerätt.)

I förevarande mål är sökanden i resningsärendet den myndighet vars beslut efter överklagande ändrats. I den ordinarie överklagandeprocessen gäller principen, att en statlig förvaltningsmyndighet - även om den skulle företräda intressen, som påtagligt berörs av annan myndighets beslut - inte utan uttryckligt författningsstöd får föra talan mot detta beslut. Principen har i praxis överförts till att också gälla frågan om talerätt i resningsärende (se RÅ 1991 not. 431). En myndighet kan alltså i princip inte heller resningsvägen angripa ett kammarrättsavgörande varigenom myndighetens beslut att vägra utlämnande av en där förvarad handling upphävts (se RÅ 1981 2:18).

Regeringsrätten finner med stöd av det sagda att universitetet, även om det har att bevaka intressen som berörs av kammarrättens dom, saknar rätt att ansöka om resning i målet. Talan skall därför avvisas. Vid denna utgång faller frågan om inhibition.

Regeringsrättens avgörande. Regeringsrätten avvisar Göteborgs universitets resningsansökan.

II.

C.G. ansökte om resning i det genom kammarrättens dom avgjorda målet angående E.K. Han begärde även att Regeringsrätten skulle förordna att kammarrättens dom tills vidare inte fick verkställas (inhibition). Han anförde bl.a. följande. Kammarrätten har beslutat att lämna ut starkt sekretesskyddade uppgifter om individer med DAMP/ADHD till DAMP/ADHD-motståndarna E.K. och L.E. Mot bakgrund av viktig nytillkommen information om vilseledande intygande samt den sammanblandning som skett ifråga om utredning av åsidosättande av god forskningssed och olösliga etiska konflikter som uppkommer med anledning av kammarrättens dom föreligger skäl för resning i målet.

Regeringsrätten (2003-04-04, Ragnemalm, Lavin, Wennerström, Ersson, Dexe) yttrade: Skälen för Regeringsrättens avgörande. Enligt 2 kap. 15 § tryckfrihetsförordningen - - - (= Regeringsrättens dom i referat I ovan, första-femte styckena, varvid "Göteborgs universitet" och "universitetet" läses som "C.G.") - - - löntagarfondernas talerätt.)

I förevarande mål är sökanden i resningsärendet den person som är ansvarig för det vid Göteborgs universitet förvarade forskningsmaterial som enligt kammarrättens dom skall utlämnas. Även om han indirekt, bl.a. genom åtaganden i förhållande till de personer som omfattas av undersökningen, berörs av domen, har han inte något sådant av rättsordningen erkänt intresse i saken som ger honom rätt att ansöka om resning i målet. Hans talan skall därför avvisas. Vid denna utgång faller frågan om inhibition.

Regeringsrättens avgörande. Regeringsrätten avvisar C.G:s resningsansökan.

III.

L.L. ansökte om resning i de genom kammarrättens båda domar avgjorda målen. Han begärde även att Regeringsrätten skulle förordna att domarna tills vidare inte fick verkställas (inhibition). Han anförde bl.a. att det aktuella forskningsmaterialet innefattar integritetskänsliga uppgifter om såväl hans son som honom själv och övriga familjemedlemmar. Samtliga är i hög grad direkt berörda och drabbade av kammarrättens beslut. Ett utlämnande av handlingarna till utomstående strider mot bestämmelserna om de etiska principerna i medicinsk forskning i Helsingforsdeklarationen och mot artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Regeringsrätten (2003-05-16, Ragnemalm, Lavin, Wennerström, Ersson, Dexe) yttrade: Skälen för Regeringsrättens avgörande. Enligt 2 kap. 15 § tryckfrihetsförordningen - - - (= Regeringsrättens dom i referat I ovan, första-femte styckena, varvid "Göteborgs universitet" och "universitetet" läses som "L.L." - - - löntagarfondernas talerätt.)

I förevarande mål är sökanden i resningsärendena fader till ett av de barn som omfattas av forskningsprojektet. Enligt vad han uppger innefattar forskningsmaterialet integritetskänsliga medicinska och psykologiska uppgifter rörande barnet och familjen i övrigt. Att han på ett inte obetydligt sätt berörs av kammarrättens beslut att - med förbehåll - lämna ut materialet till utomstående får anses stå klart.

Som framgår av vad som ovan anförts är detta emellertid inte tillräckligt för att en person, som inte varit part i det genom det lagakraftvunna avgörandet avgjorda ärendet, skall få en resningsansökan prövad. För talerätt krävs enligt de i doktrin och praxis utbildade riktlinjerna också att en sådan persons intresse i saken på något sätt erkänts av rättsordningen. Hur ett sådant erkännande skall komma till uttryck är inte närmare fixerat och inte heller kan kriteriet förutsättas ha exakt samma innebörd i alla måltyper. Vid bestämmandet av omfattningen av en i författning helt oreglerad rätt att anlita ett extraordinärt rättsmedel måste hänsyn tas till det rättsliga sammanhang i vilket talerättsfrågan aktualiseras.

Sekretesslagens primära syfte är att skydda olika allmänna och enskilda intressen, som skulle kunna skadas om den i tryckfrihetsförordningen stadgade rätten att ta del av allmänna handlingar undantagslöst skulle gälla. Var och en som berörs av t.ex. de i 7 kap. sekretesslagen intagna bestämmelserna om sekretess med hänsyn till skyddet för enskilda personliga förhållanden skulle därför kunna sägas ha ett av rättsordningen erkänt intresse i ärenden rörande tillämpning av dessa regler.

Som ovan framhållits baseras emellertid den grundlagsförankrade

offentlighetsprincipen på motstående övergripande intressen, som motiverar att talerätten i resningsärenden rörande utlämnande av allmänna handlingar blir mera begränsad än vad som annars gäller (t.ex. i namnärenden enligt Regeringsrättens nämnda avgörande den 4 april 2003). Principen bör vara att den som i tryckfrihetsförordningen är utesluten från rätten att överklaga beslut i utlämnandeärenden inte heller ges möjlighet att få till stånd en överprövning resningsvägen. Om ett på nyssnämnt sätt från sekretesslagen härlett skyddsintresse vore tillräckligt för att grunda talerätt i resningsärende, skulle offentlighetsprincipen förlora i genomslagskraft. Kretsen av presumtiva taleberättigade skulle med ett sådant synsätt bli synnerligen vid och obestämd. Den av lagstiftaren konsekvent värnade effektivitet som följer av inskränkningen i klagorätten skulle - särskilt om ett utlämnande hindrades genom inhibitionsbeslut - äventyras.

Av det sagda följer att L.L., även om hans intresse i saken skulle anknyta till någon av sekretesslagens skyddsregler, saknar rätt att ansöka om resning i målen. Hans talan skall därför avvisas. Vid denna utgång faller frågan om inhibition.

Regeringsrättens avgörande. Regeringsrätten avvisar L.L:s resningsansökningar.

Föredragna 2003-03-19, föredragande Dan Johansson, målnummer 1361-2003 (I) och 1273-2003 (II) samt föredraget 2003-05-06, föredragande Maria Norberg, målnummer 2280-2003 (III)

Anm.: Samtidigt med I och II avgjordes mål nr 1362-2003 och 1274-2003 av samma art och med samma utgång. Samtidigt med III avgjordes mål nr 2290-2003 av samma art och med samma utgång.

Sökord:

Litteratur: Prop. 1975/76:160 s. 203 f.; prop. 1979/80:2 del A s. 363; Ragnemalm, Extraordinära rättsmedel i förvaltningsprocessen, 1973, s. 137 ff.; Ragnemalm i Förvaltningsrättslig Tidskrift 1985 s. 116 ff.; Ragnemalm, Förvaltningsprocessrättens grunder, 7 u. 1992, s. 132 f.; Wennergren, Förvaltningsprocesslagen m.m., 4 u. 2001, s. 363
